

De veranderende maatschappij en CPTED

In Nederland is (on)veiligheid één van de speerpunten van het bedrijfsleven, de media en vooral de politiek. Aanslagen, criminaliteit en ongewenst gedrag boezemen angst in. Bij bedrijven en instellingen worden steeds meer financiële en personele middelen beschikbaar gesteld om het feitelijke veiligheidsniveau, maar vooral ook het veiligheidsgevoel naar een hoger plan te brengen. Deze gelden worden nog te vaak voor technologische middelen aangewend waardoor het een kat en muisspel blijft met het boevengilde. De overheid daarentegen richt zich nog teveel op repressieve maatregelen (daderaanpak) waardoor veiligheid kostbaar- en tegelijk lastig te bereiken blijft.

We hebben inmiddels een periode achter de rug waar mensen meer en meer accepteerden dat bewegingsvrijheid en aantasting van de privacy werd ingeleverd in ruil voor meer veiligheid. Maatregelen zoals hekken, camera's en preventief fouilleren waren het gevolg. Maar deze maatregelen hebben ook bewezen een nadeel te kunnen zijn. Vervreemding, versterkt gevoel van onveiligheid en doorlopende investeringen zijn vaak het gevolg. Deze ontwikkeling is nu min of meer gestopt en het draagvlak gaat langzaamaan weer terrein verliezen. Mensen willen niet meer geleefd worden door veiligheidsbarrières, maar willen meer sociale cohesie ten einde gezamenlijk de verantwoordelijkheid te nemen om een gebied veiliger te maken. Dit komt de leefbaarheid en kwaliteit van bestaan in het algemeen, en de arbeidsvreugde in het bijzonder, ten goede.

Gek genoeg bestaat het alternatief voor het traditioneel beperken van risico's door middel van techniek al sinds de jaren '60. Er zijn in de jaren echter verschillende terminologieën voor gebruikt zoals CPTED, Security by Design, Design Out Crime, Veilig Ontwerp en Beheer, Defensible Space etc.

Enkele voorbeelden zijn:

Begin jaren '60:	Elizabeth Wood 'Chicago Housing Project'
In het werken aan woningbouwprojecten beging Elizabeth Wood beveiligingsregels te verwerken in de richtlijnen. Het betreft in eerste instantie richtlijnen die het natuurlijk toezicht op woningen moest versterken.
1961:	Jane Jacobs 'death and life of great American Cities'
Herkenbare scheiding van publiek en privaat domein. Diversiteit van gebruik van de ruimte. Voetgangers als natuurlijke toezichthouders.
1968:	Shlomo Angel 'Discouraging crime through city planning'
Voert een studie uit naar straatcriminaliteit in Oakland. Hij stelt dat criminaliteit direct samenhangt met de mate van activiteit op straat en dat 'vercommercialiseerde' straten meer kwetsbaar zijn voor criminaliteit door een gebrek aan activiteit.
1971:	Gedragswetenschapper Dr. C. Ray Jeffrey 'Crime Prevention Through Environmental Design'
Hij probeerde de fysieke omgeving van een school in Washington zo in te richten dat criminaliteit werd voorkomen.
1972:	Oscar Newman 'defensible sapce'
Als architect benadrukt Newman de bijzondere ontwerpkenmerken van huizen en woonwijken in het voorkomen van criminaliteit.
1991:	Timothy D. Crowe 'Crime Prevention Through Environmental Design'
Applications of architectural design and space management concepts.

Het in Amerika, Canada en Australië veel toegepaste Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) is ook overgewaaid naar Nederland en zo'n 30 specialisten praktiseren hier het gedachtegoed dat reeds sinds begin jaren 60 in ontwikkeling is. CPTED wordt steeds meer toegepast, we kennen de keurmerken 'veilig ondernemen', 'winkelen' en 'uitgaan', het 'politiekeurmerk veilig wonen' en het 'handboek sociaal veilig ontwerpen'. Allemaal ontwikkelingen die zijn afgeleid van de CPTED gedachte.

Ook is in Nederland de Stichting Veilig Ontwerp en Beheer (SVOB) actief met zo'n 150 leden uit de overheid en het bedrijfsleven. Deze stichting is weer gelieerd aan The International CPTED Association (ICA) in Canada.

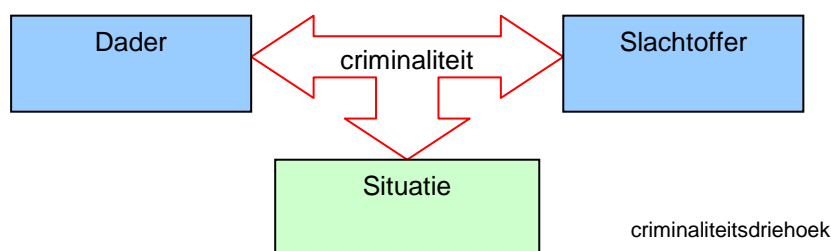
Door gebruik van CPTED stimuleren we gewenst gedrag en gaan tegelijk het ongewenste gedrag te lijf. Dit doen we door een gebied of ruimte goed te ontwerpen en effectief te gebruiken en beheren. Maar om ongewenst gedrag te kunnen definiëren is het goed eerst een beeld te hebben van wat criminaliteit nu eigenlijk is.

Wat is criminaliteit

Is criminaliteit nu het overtreden van een wet en/of regel, of het overtreden van normen en/of waarden? Of is het misschien een combinatie van deze twee?

Je zou kunnen zeggen dat criminaliteit een eigenschap van gedragingen is waarvan het criminele zijn oorsprong vindt in de gedragingen zelf.

In de criminologie kennen we de zogenaamde criminaliteitsdriehoek. Deze driehoek geeft eenvoudig maar schematisch de relatie tussen de drie "actoren" weer. Als we minimaal één van die actoren positief weten te beïnvloeden dan kunnen we spreken van criminaliteitspreventie.

In het traditionele security management proberen we het slachtoffer af te beschermen van de dader door risico beperkende (preventieve) maatregelen toe te passen (barrières). De overheid heeft met name de rol van het treffen van repressieve maatregelen (daderaanpak). Maar als we de omgeving (lees situatie) nu aan zouden pakken dan is het in veel gevallen mogelijk om ongewenst gedrag op een bepaalde plaats en binnen een bepaald tijdsbestek te ontmoedigen en dus te voorkomen. We spreken dus in feite over een natuurlijke vorm van beveiligen en dat is de basis voor de CPTED gedachte. Maar wie is in nu eigenlijk de 'eigenaar' van deze aanpak?

CPTED inhoudelijk

CPTED is een concept, dat uitgaat van de stelling, dat een goed ontwerp en het effectief gebruik van de gebouwde omgeving kan leiden tot reductie van angst en criminaliteit en kan leiden tot een verbetering van de kwaliteit van bestaan.

CPTED is dus in belangrijke mate op het gedrag van de mens gericht.

We zullen per gebied en tijdsbestek moeten bepalen wat daar het gewenst- en het potentieel ongewenst gedrag is. Vervolgens kunnen we maatregelen formuleren op basis van de volgende uitgangspunten:

- Natuurlijke surveillance
(de mens als natuurlijke toezichthouder/sociale controle)
- Natuurlijke toegangscontrole
(een juiste definitie en afbakening van de ruimte)
- Territorialiteit
(door eigenaarschap meer individuele verantwoordelijkheid)

Concrete voorbeelden van bovenstaande uitgangspunten zijn:

- Zorg voor duidelijk gedefinieerde en begrensde ruimten
- Zorg voor duidelijk gemarkeerde overgangszones
- Plaats veilige activiteiten in onveilige locaties en andersom
- Plaats natuurlijke barrières tussen conflicterende activiteiten
- Versterk de gewaarwording van natuurlijk toezicht
- Zorg voor individuele verantwoordelijkheid door eigenaarschap
- Verbeter de ruimtelijke indeling om de 'kritieke massa' te kunnen beheersen

De voordelen van CPTED

CPTED heeft zijn oorsprong in de omgevingspsychologie, sociologie, security, criminologie, architectuur, planologie, en marketing. De essentie van CPTED is dat het de fysieke omgeving bekijkt als een communicatiesysteem dat kan worden benut om gewenst en ongewenst gedrag te kunnen sturen. De voordelen van CPTED zijn meervoudig:

- a. De inzet van CPTED maatregelen leidt tot een bewezen afname van criminaliteit.
- b. CPTED versterkt het gedrag van gewenste gebruikers en zorgt er zo voor dat er een optimale benutting van de ruimte plaatsvindt.
- c. De maatregelen zijn laagdrempelig en passen bij iedere organisatiecultuur of buurt.
- d. Zeker in de ontwerp- of herstructureringsfase zijn de kosten van maatregelen zeer gunstig ten opzichte van de baten.
- e. Het concept is niet ingewikkeld waardoor het zich uitstekend leent voor burgerparticipatie .

De CPTED gedachte heeft in veel landen bewezen resultaat opgeleverd en is zeer gunstig op de balans veiligheid-vrijheid. Minder criminaliteit (ongewenste bezoekers) in bijvoorbeeld een winkelgebied leidt tot meer aanwezigheid van gewenste bezoekers en dus tot een omzetsijging voor de ondernemers. Het tijdig toepassen van de CPTED gedachte levert in vrijwel alle gevallen een gunstige return on investment op.

De belangrijkste drager voor CPTED is wel het gezamenlijk economisch belang. Overheden, projectontwikkelaars, ondernemers en burgers hebben er namelijk voordeel bij. Het is echter niet mogelijk om één 'probleemeigenaar' aan te wijzen zoals dat wel kan bij de slachtofferaanpak (security management) of de daderaanpak (overheid). Een integrale aanpak is momenteel dus de enige optie.

Voorbeelden van CPTED projecten

1. 2008-2009 De Brauw Blackstone Westbroek

In de ontwerpfase van de nieuwbouw op de Amsterdamse Zuid-as hebben de projectontwikkelaar en de architect besloten advies in te winnen bij Cocoon risk management. De opdracht was om met minder technologische middelen en door een slim ontwerp een hoog veiligheidsniveau te bewerkstelligen. Hierbij is onder andere in het bouwkundig ontwerp gebruik gemaakt van CPTED, wat vervolgens gecombineerd is met het slim positioneren van werkplekken in het gebouw.

2. 2009-2-10 De veiligste school van Nederland

Binnen het VMBO had men grote problemen met ongewenst gedrag en criminaliteit. Een echte oplossing was er niet dus bestond er een ideale 'proeftuin' van Cocoon risk management.

Wij wilde bewijzen dat CPTED tot bewezen afname van criminaliteit kan leiden en tegelijk een besparing op de exploitatie kan opleveren. Ook wilde we de Veiligheids Effect Rapportage (VER) toepasbaar maken zodat CPTED meer tastbaar zou worden. Dit is bij uitstek gelukt en uiteindelijk met succes gepresenteerd op een bijeenkomst van criminologen, overheidsfunctionarissen en architecten in Canada/Calgary. Later hebben veel Nederlandse VMBO instellingen de voorbeelden en de checklist uit het boek overgenomen in hun strategisch beleid.

3. 2010-1012 De SS Rotterdam

Op het historische stoomschip De Rotterdam speelde geld een belangrijke rol. Maar tegelijk lag het belang in het bouwen van een evenementen/horecalocatie waar de bezoeker zich 'thuis' voelt en was het noodzakelijk om de waardevolle kunstvoorwerpen te beschermen tegen meenemen en beschadigen. De specialisten van Cocoon risk management ontwikkelde een passende veiligheidsvisie en voerde die vervolgens ook uit.

Het scheiden van bezoekersstromen, het inzetten van vrijwilligers met een van nature hoge mate van betrokkenheid en het beleggen van het eigenaarschap heeft ervoor gezorgd dat tegen zeer lage investerings- en exploitatiekosten een maximaal effect is bereikt.

4. Cordaan

De op een na grootste werkgever van Amsterdam is een zorgorganisatie met ongeveer 100 locaties. Veertien van deze locaties zouden een grote renovatie (transformatie) ondergaan. Het moest helemaal anders. Geen ouderwetse receptie meer, zo min mogelijk camera's voor de bewaking en het terugdringen van insluiping en diefstal was het doel. Cocoon risk management maakte een visie op veiligheid en voert deze als ketenpartner door op de betreffende locaties.